

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/76854>

Please be advised that this information was generated on 2019-10-20 and may be subject to change.

De verdrijving van *Hulanda*

De Sabanen en hun toekomst als BES-eilanders

*F. Guadeloupe**

Wij mensen houden niet van onvoorspelbare veranderingen. Door dit soort veranderingen worden wij geconfronteerd met het onbekende; met onze zwakheden en de mogelijkheid dat wij het onderspit delven tegen degenen die beter zijn uitgerust om met de nieuwe toekomst om te gaan. Onder meer op grond van deze universele menselijke waarheid kan de bezorgde toon worden verklaard die doorklinkt in de antwoorden van Sabanen wanneer hun wordt gevraagd naar hun verwachtingen over het worden van een *Openbaar Lichaam*, ofwel een overzeese gemeente van Nederland in 2011. Zij vrezen dat zij de vaardigheden missen om zich staande te kunnen houden in de wereld van morgen, en dat de toekomst afhankelijk is van hun overzeese tegenhangers in Nederland. Toch hebben de Sabanen de moed verzameld om 'ja' te zeggen tegen een toekomst als *Openbaar Lichaam*. Dit essay is gericht op het dualisme tussen hun angst voor *Hulanda* en hun bereidheid deze angst te overwinnen. Dit essay is gebaseerd op veldwerk dat in 2009 op Saba is verricht.

Hoewel Saba in deze bijdrage centraal staat, is het van belang de ontwikkeling van Saba in een breder Nederlands-Antilliaans perspectief te plaatsen.¹ Evenals Saba zullen Bonaire en Sint Eustatius de status van BES-eiland krijgen. Veel details over die status worden momenteel nog nader uitgewerkt. Wel is toegezegd dat bij de inlijving van deze eilanden bij Nederland rekening wordt gehouden met hun locatie, sociaaleconomische dynamiek en de culturele

* Dr. Francio Guadeloupe is verbonden aan de afdeling Culturele Antropologie en Ontwikkelingsstudies van de Faculteit Sociale Wetenschappen van de Radboud Universiteit.

1 Voor werken die een algemeen overzicht geven van de politieke ontwikkeling vanaf het kolonialisme tot aan het Statuut en de ontwikkelingen hiervan, zie De Jong en Kruijt (2005) en Oostindie en Klinkers (2003). Zie ook de bijdrage van De Jong in dit thema-nummer.

gevoeligheden van de BES-eilanders. Hoewel BES'ers Nederlands-Antillianen zijn, is de dynamiek van elk eiland weer verschillend. Sabanen zijn Bonairianen noch Statianen (bewoners van Sint Eustatius). Dit blijkt al snel uit de volgende gegevens. Bonaire en Saba liggen honderden kilometers van elkaar verwijderd. Terwijl de bewoners van Bonaire voornamelijk een bruine huidskleur hebben, heeft de ene helft van de Sabaanse bevolking een roze huidskleur, blond haar en blauwe ogen en de andere helft een donkere huidskleur. Dan is er nog een linguïstisch verschil. Sabanen spreken Engels, terwijl Bonairianen Papiamentu spreken. Politiek gezien hebben zij altijd weinig gemeen gehad. Sabanen zijn altijd fel tegen Curaçao geweest, terwijl dit niet geldt voor de bewoners van Bonaire (zowel op linguïstisch als cultureel gebied voelen Bonairianen een grotere affiniteit met Curaçao).

In het geval van Sint Eustatius zien we echter veel overeenkomsten. Sabanen en Statianen zien elkaar als broeders en zusters. Vanwege de geografische nabijheid en gelijke economische dynamiek bestaat er een vriendelijke band tussen de eilandbewoners en zijn zij het politiek gezien meestal ook met elkaar eens (de twee eilanden vonden allebei dat zij binnen de Antilliaanse eilandengroep met Curaçao aan het roer niet voldoende werden gewaardeerd vanwege hun geringe omvang en zwakke economie). En zowel op Saba als op Sint Eustatius wordt Engels gesproken. Niettemin zijn er verschillen. Zo zijn Statianen *openlijker* devoot. De meest voorkomende christelijke geloofsgemeenschap op Sint Eustatius is het zevendedagsadventisme, tegenover het 'laissez faire'-katholicisme op Saba en Bonaire, en dit tekent het eiland. Van vrijdagmiddag tot en met zaterdagmiddag, de sabbat, is bijna alles op Statia, zoals het eiland gewoonlijk wordt genoemd, gesloten. Zaken van katholieken en aanhangers van andere geloven blijven open, maar het is duidelijk te merken dat de belangrijkste eigenaren op het eiland zevendedagsadventisten zijn. Andere factoren zijn dat Sint Eustatius vroeger een belangrijke haven voor de slavenhandel was en dat het eiland een centrale historische rol speelde in de dekolonisatie van de Verenigde Staten van Amerika: het was een belangrijke leverancier van wapens aan de rebellen en erkende als eerste de Verenigde Staten als onafhankelijke staat. Deze factoren verklaren waarom Statianen, anders dan Sabanen, voor het merendeel een bruine huidskleur hebben en een levendige belangstelling hebben voor een zwarte, verlossende christelijke politiek, en zij de historische feiten graag op een rijtje hebben.

De erkenning van deze verschillen en de wens om te voorkomen dat er te gemakkelijk overheen wordt gestapt, hebben ertoe geleid dat dit essay enkel is gericht op Saba. Bovendien moet het antropologisch onderzoek naar culturele gevoeligheden worden gebaseerd op goed empirisch onderzoek, en dergelijk onderzoek heb ik op Bonaire en Sint Eustatius nog niet verricht. Niettemin zal soms worden verwezen naar Bonaire en Sint Eustatius, want het is niet mogelijk inzicht te krijgen in de Sabaanse opvattingen zonder enige vergelijking met de andere BES-eilanden.

De Sabanen

Saba of, zoals de Sabanen haar noemen, de Onbedorven Koningin van het Caribisch gebied, is een kleine onbeduidende rots die wordt bewoond door 1.500 mensen.

Het is multi-etnisch in een *multiculturaliserende* wereld; men komt er Filipijnen, Haïtianen, Colombianen, Dominicanen, Vincentianen, Chinezen tegen, evenals Nederlanders uit Nederland en 400 Amerikanen die aan de medische universiteit studeren, en het wordt nog steeds voornamelijk bewoond door autochtone bewoners die al generaties lang op dit eiland wonen.

Saba is nog steeds Sabaans, zo zeggen de Sabanen. Zo belangrijk als de autochtone bewoners deze sociale factor ook mogen vinden, het is niet iets waar de rest van de wereld zich druk over maakt. Behalve het ambtenarenkorps zijn er maar weinig mensen in Nederland die weten waar Saba ligt of zelfs dat Saba bestaat. Sabanen kunnen dan trots zijn op het feit dat de Fransen, Hollanders en Britten om dit eiland vochten, en dat de gepensioneerde plaatselijke held, Will Johnson, door de Nederlandse Koningin en de Venezolaanse regering is onderscheiden, maar Saba is in het grotere geheel van de geschiedenis van het Caribisch gebied of de wereldgeschiedenis altijd onopvallend geweest.² Zo onopvallend zelfs, dat een Nederlandse parlementariër die het eiland in het begin van de twintigste eeuw bezocht, adviseerde om de verarmde bevolking over te brengen naar ander Nederlands bezit.

2 Voor studies over de geschiedenis van Saba, zie Hartog (1975) en Johnson (1979).

Toch houden de Sabanen van hun land en zijn zij trots op hun afkomst: Schots, Engels, Iers en Afrikaans met een snuifje Nederlands. Aangemoedigd door kaskrakers uit Hollywood, zoals de *Pirates of the Caribbean*, houden Sabanen met een roze huidskleur de mythe staande dat zij afstammelingen zijn van bloeddorstige zeerovers uit het verleden, terwijl de Sabanen met een bruine huidskleur op hun beurt hun afkomst uit de slavernij terugvoeren naar Obama. Zodra iemand nauwe banden heeft met Amerika of een gelijkenis kan claimen met de filmische of historische realiteit van Amerika, heeft men het recht om trots te zijn; een pan-Caribische waarheid als een koe.

Hoe het ook zij, Saba is constitutioneel gezien niet verbonden aan de Verenigde Staten, maar aan Nederland. De Nederlandse Antillen worden ontmanteld, wat in alledaags Sabaanse termen neerkomt op het einde van het veelgehate paternalisme door de bestuurders in Willemstad, de hoofdstad van Curaçao. De Sabanen zullen nu te maken krijgen met het ambtenarenkorps in Den Haag; het korps van het land dat negende staat op de UN Human Development Report Index van 2007-2008. Een land met goed opgeleide beroepskrachten die ertoe hebben bijgedragen dat Nederland de twaalfde plaats inneemt op de wereldranglijst wat betreft BNP per hoofd van de bevolking. Wat gebeurt er als een paar van deze Nederlanders beslissen om naar Saba te migreren en te concurreren met de autochtone bewoners van de Onbedorven Koningin van het Caribisch gebied? Dit is waar de gewone Sabanen zich zorgen om maken.

De bezorgdheid van de Sabanen

Of nog beter gezegd: zo nu en dan maken de Sabanen zich zorgen om deze mogelijke gebeurtenis. De meeste tijd echter hebben zij het te druk met het leiden van hun eigen leventje: dan proberen zij te leven volgens de tien geboden, doen zij ijverig hun werk, zorgen zij voor hun kinderen, houden zij van hun man/vrouw, roddelen zij over de burens, vloeken zij tegen elkaar, dromen zij over het hebben van de nieuwste Toyota, lonken zij naar mooie vrouwen/mannen, misbruiken en mishandelen zij degenen van wie zij zeggen te houden, aanbidden zij Koning Alcohol in de kroeg, plegen zij heimelijk overspel, en genieten zij – nog heimelijker – van marihuana. Dit zijn de alledaagse dingen die het leven van de Sabanen inhoud geven.

Wij denken graag dat de mening die mensen hebben over *het persoonlijke leven* – de manier waarop zij hun dagelijks leven zien – altijd en overal een weerspiegeling is van *het politieke leven* – de manier waarop zij vinden dat hun leven wordt beïnvloed door politieke structuren – maar dit is slechts de leidende fictie van degenen die hun brood verdienen met het schrijven van wetenschappelijke boeken en beleidsverslagen. De meeste tijd is er een kloof tussen het persoonlijke leven en het politieke leven. Zonder het werk dat wordt gedaan door populistten, radicale democraten, intellectuelen, activisten en kunstenaars om het persoonlijke leven te koppelen aan het politieke leven, blijft de kloof tussen het persoonlijke leven en het politieke leven bestaan en blijft dit voor de meeste mensen geen probleem vormen. Dit is op Saba niet anders. Pas wanneer de onverschrokken antropoloog het eiland bezoekt en de Sabanen direct vraagt naar hun mening over de constitutionele veranderingen, worden zij eraan herinnerd dat zij zich zorgen moeten maken. Op dat soort momenten wordt de kloof tussen het persoonlijke leven en het politieke leven kleiner.

Op dat moment neemt *Hulanda*, de verzamelnaam voor de neokoloniale spoken die ik ben tegengekomen op Curaçao, Aruba en Sint Maarten, en die deels verantwoordelijk worden gehouden voor de politieke onrust op Bonaire, bezit van hun lichaam en geest. Laat ik verder uitweiden over wat *Hulanda* betekent op Saba. Maar voordat ik dat kan doen, moet ik eerst iets meer vertellen over de aard van een spook.

Een spook is geen geest. Een geest kan *volledig* worden herkend. Een geest lijkt op de overledene of op een van de traditionele geesten die zijn voortgekomen uit de verhalen die in een gemeenschap werden verteld. We zijn er bang voor, maar niet zo heel erg, want we kennen hem. Ook al 'leven' zij aan de rand van de wereld, geesten horen bij de wereld van het bekende; bij de door ons gekoesterde manieren waarop wij de huidige orde zien. Een spook is een heel ander verhaal. Een spook maakt ons bang, omdat wij voelen dat het onbekend is, en het is juist dit gevoel dat ons opmerkzaam maakt op het feit dat er iets bekends is in het onbekende van het spook. Maar wat? Het spook hoort bij onze wereld, maar geeft tevens een signaal af dat onze wereld altijd een wereld is die nog moet komen. Het spook staat voor verandering. Het spook staat voor de flitsen van ingebeelde toekomstige mogelijkheden die zijn vervuild door sporen uit het verleden in het heden. Als zodanig doet het spook ons denken

aan het gezegde van Shakespeare, dat tijd, in de zin van een heden dat het eindpunt van zichzelf is, altijd ontwricht is. Het heden wordt altijd achtervolgd door zowel de nieuwe toekomst als – helaas – de niet-productieve denkwijzen en handelingen die tot het verre verleden zouden moeten behoren.

Achtervolgen betekent niet ‘aanwezig zijn’, en het is noodzakelijk om achtervolgen toe te voegen aan de betekenis van een begrip. Van elk begrip, te beginnen bij de begrippen ‘zijn’ (zoals in het hebben van *volledige* kennis over onszelf en onze huidige omstandigheid) en ‘tijd’ (zoals in het leven in het heden, dat *volledig* is afgebakend van het verleden en de nieuwe toekomst). Dat is wat wij hier een ‘achtervolging’ zouden noemen (Derrida, 1994, p. 161).

In onze hoedanigheid van filosofische levensbeschouwers kunnen wij misschien meegaan in deze ‘achtervolging’ en vrolijk een heden verkondigen dat altijd ontwricht is, maar in onze hoedanigheid van gewone mensen verlangen wij naar stevigere grond onder onze voeten. Te worden achtervolgd door spoken is geen prettige ervaring. In onze poging het spook te leren kennen en het *volledig* deel te laten uitmaken van onze heersende opvattingen over onze huidige orde, om het in een geest te kneden, kennen wij het al onze persoonlijke zorgen toe. Wij bekleden het tevens met onze hoop en verlangens. Wij proberen het heden te ontdoen van de onvoorspelbare toekomst die het wel moet bevatten.³

Dit is het geval met de verzameling neokoloniale spoken die bekendstaan als *Hulanda. Hulanda* of, zoals men op Saba zegt, *De Nederlanders*, die een angstwekkende verschijning vormen en tegelijkertijd appelleren aan hun verlangens.

‘Weet je, het land is van ons. Mijn vader heeft een heleboel land, en hij zegt dat hij heeft gehoord dat de Nederlanders hem gaan belasten voor zijn land. Veel mensen zeggen dat. Ik denk dat zij niet zo oneerlijk zouden moeten zijn. Mijn vader zegt dat het net lijkt of zij ons willen straffen voor de dingen waar wij zo hard voor hebben gewerkt’ (citaat van een meisje van elf jaar).

‘Ik heb de kinderen in de klas laatst verteld hoe zij zelfs van plan zijn het onderwijssysteem Nederlands te maken en dat hun leerkracht hun dan niet langer zou

3 Voor een filosofische analyse van spoken en de manier waarop deze worden aangevend op politiek niveau, zie Derrida (1994).

kunnen lesgeven omdat ik het Nederlands op zo een hoog niveau niet beheers. Ik vertelde hun dat hun leerkracht misschien een van degenen zal zijn die naar Holland moet gaan om Nederlands te leren. Ik zou daar dan naar toe moeten en les moeten geven op een internationale school en mijn Nederlands wat moeten oprispen. Dan word ik dus gedwongen mijn eiland te verlaten' (citaat van een leerkracht aan een plaatselijke school die heeft gestudeerd aan de universiteit van de Maagdeneilanden).

'Ik werk al jaren voor de regering. Hier op Saba hebben wij een cultuur waarin wij elkaar goedemorgen wensen, wie je ook bent. Wij hebben respect voor elkaar. Nu zijn er hier een paar Nederlanders die hier naartoe zijn gekomen en die gewoon het gebouw of je kantoor binnenwandelen zonder goedemorgen te wensen. Geen respect. Het is alsof zij op ons neerkijken. Ik bedoel, wij hebben hier niet een heleboel *doctorandussen*, maar wij doen ons werk en wij zijn toegewijd. Misschien weten zij wel meer dan ons, maar zij houden niet van dit land en zij zullen nooit zoveel voor dit land willen werken als wij doen. Als zij onze baas worden, krijgen wij het nog moeilijk' (citaat van een ambtenaar met jarenlange ervaring).

Deze citaten laten duidelijk zien hoe *De Nederlanders* staan voor de zorgen die de Sabanen extrapoleren naar fantastische demiurgen die worden vergeleken met autochtone Nederlanders. *De Nederlanders* staan voor koude, bureaucratische schepsels, die de Sabanen zullen belasten voor alles wat zij bezitten, verdienen en doen. *De Nederlanders* staan voor een beter opgeleid volk dat naar hen toe komt om het over te nemen. *De Nederlanders* staan voor de mensen die zich opdringen en de Nederlandse taal door de strot willen duwen van de Sabanen, een volk dat zich veel makkelijker uit in het Engels. *De Nederlanders* staan voor de winnaars, degenen van wie de toekomst is. Deze toekomst is echter doorzeefd met sporen van het verleden. *De Nederlanders* in deze Sabaanse waandenkebeelden van een dreigende toekomst zijn eigenlijk personificaties van het kolonialisme: een tijd van de last van de blanke man en de oneerlijke heerschappij van de blanke man.

De hoop van de Sabanen

Tegenover de negatieve kant van de waandenkebeelden die de Sabanen hebben van *De Nederlanders*, staat een positieve kant. Ondanks

alle sterke taal dat zij zich met hand en tand tegen *De Nederlanders* zullen verzetten, en ondanks de fantasieën over genocide door plaatsvervangings, hopen Sabanen van alle rangen en standen op een leven vol welvaart als zij eenmaal een overzeese gemeente zijn. Over het algemeen redeneren zij dat de onlogische ideologie van de last van de blanke man een goede zaak kan zijn als het in hun gezamenlijk voordeel werkt. Maar er zijn ook specifieke verlangens. Toen ik ergens uithing met een stel rokers (gebruikers van marihuana) en pushers (verkopers van marihuana), begreep ik uit hun verhalen dat zij vonden dat de *beastmen* ('onmensen', rastataal voor politieagenten) uit Nederland veel meer respect toonden dan de *beastmen* uit Curaçao. Deze *beastmen* begonnen niet eerst met een knuppel te slaan voordat zij iets zeiden. Zij stonden niet klaar om de kinderen van Jah (rastafari-jongeren) te vernederen. En aangezien zij het belang van het sacrament (rastataal voor marihuana) inzagen, zouden zij op den duur wel coffeeshops toestaan om marihuana op het eiland te verkopen. Sommigen van hen droomden er zelfs van om eigenaars van dat soort bedrijfjes te worden. Dan zal Jah heersen op Saba.

Voor hun ouders stonden *De Nederlanders* voor het conventionele gezag en orde en voor bijstand. Wanneer *De Nederlanders* kwamen, zouden alle pushers worden opgesloten. Zij zouden de gemakkelijke stroom marihuana vanuit Sint Maarten (voor Sabanen is dit grotere zustereiland hun Colombia) stopzetten. *De Nederlanders* zouden ook een groter aanbod hebben voor naschools onderwijs, dat zou bijdragen aan een gezonde ontwikkeling van de jeugd.

Voor degenen die een homoseksuele levensstijl aanhielden, betekenden *De Nederlanders* een tijd van gay parades en het openlijk pronken met je voorkeur voor dezelfde sekse in plaats van die hedendaagse halfslachtige tolerantie. Saba had al een gemeenteraadslid dat openlijk homoseksueel was, en een directeur van het VVV-kantoor die uit de kast was gekomen. Door een gemeente te worden zou Saba symbool kunnen worden van de homo-emancipatie in het Caribisch gebied.

Ook al worden er zowel negatieve als positieve kanten toegekend aan het spook *Hulanda*, het moet worden gezegd dat de meeste Sabanen denken dat het worden van een BES-eiland voordelen biedt. Zij zijn bang voor de toekomst, maar hebben weinig illusies over het verleden. Dit geloof wordt, ondanks hun zorgen over *De Nederlanders*, aangemoedigd door het vertrouwen van hun

vooraanstaande politieke leiders en hun gezamenlijke verleden van achterstand.

De redenen voor de moed van de Sabanen

Tot voor kort waren Sabanen straatarm. Vooraanstaande politici en leden van de elite, zoals Will Johnson, kunnen zich nog herinneren dat zij in een hut zijn geboren, geen vers voedsel aten, en op blote voeten naar school liepen. Omdat hij Johnson heette en blank was – in die tijd maakte het nog uit hoe je heette en wat voor huidskleur je had – had hij het veel beter dan de meeste anderen. Het woord *veel* is natuurlijk overdreven, net als de kwestie van de huidskleur, want zwarte én blanke Sabanen waren de speelbal van honger en armoede (hoewel zwarte Sabanen zeggen dat samen met het ‘anti-zwart racisme’ hun armoede een beetje erger was). Zij moesten hun geliefde eiland verlaten om een aanvaardbaar inkomen te verdienen of om goed onderwijs te krijgen.

Tijdens mijn gesprekken met Eric Linzey, een voormalig gemeenteraadslid, vertelde hij over de ontberingen die de Sabanen leden als arme mensen uit achterstandsgebieden. Linzey werd op jonge leeftijd naar een lts (lagere technische school) op Curaçao gestuurd. Hij voelde zich daar een onwelkome gast. Dit werd vooral duidelijk gemaakt door het feit dat hij elke dag naar school ging met een boterham met pindakaas of jam die hij had meegekregen van het pleeggezin waar hij verbleef. Nooit was het een verrassing. Als er maandag pindakaas op zijn boterham zat, zat er dinsdag jam op. Hij zou ermee hebben kunnen leven, ware het niet dat hij wakker werd met de geur van gebakken eieren met spek die werden klaargemaakt om het brood mee te beleggen van de Curaçaose leerlingen die in hetzelfde huis sliepen als hij. Hij was een tweederangs lid van het gezin en elke keer dat zijn moeder aan het eind van de maand de regeringssubsidies nog niet naar zijn pleegouders had gestuurd, werd hij duidelijk als derderangs kind behandeld. Dit was volgens Linzey het lot van vele, zo niet de meeste Sabanen die op de jonge leeftijd van dertien jaar de Onbedorven Koningin van het Caribisch gebied verlieten om iets van hun leven te maken. Hoewel deze gezamenlijke geschiedenis van achtergesteldheid tot het verleden behoort, aangezien extreme armoede niet meer op het eiland voorkomt, weten de jongere Sabanen nog steeds wat het betekent

om te worden beschouwd als bedelaars. Magali, een leerkracht die op Sint Thomas studeerde, maakte zich nog boos toen zij vertelde over de vertragingen waarmee zij haar maandelijkse beurs ontving, toen zij aan de universiteit van de Maagdeneilanden studeerde. Zij en andere Sabanen moesten leren hun geduld te bewaren, toen zij bij de ambtenaren in Willemstad een beurs of andere vormen van bijstand aanvroegen. Deze behandeling was voor hen het symbool dat Sabaan zijn betekende dat je minder Antilliaan was dan iemand van Curaçao of zelfs Sint Maarten (ambtenaren en politici van Sint Maarten konden hun Curaçaose collega's lik op stuk geven, aangezien hun eiland ook bijdroeg aan de staatskas. Saba, en Sint Eustatius trouwens ook, droeg niets bij. Zij waren de gelukkige ontvangers).⁴

Nu Curaçao en Sint Maarten afscheid hebben genomen van de Nederlandse Antillen, bleef voor de Sabanen geen andere optie over dan ervoor te 'kiezen' een overzeese gemeente te worden. Geen haar op hun hoofd die eraan dacht terug te keren naar een periode waarin zij achtergesteld zouden worden, en zij konden tenminste kijken naar hun verwanten op het eiland Sint Eustatius, die ook hadden gekozen voor brood in plaats van voor de zelfingenomen anti-imperialistische retoriek waardoor nog nooit iemand brood op de plank heeft gekregen.⁵

- 4 De economische onbeduidendheid van Saba en Sint Eustatius blijkt uit het feit dat het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in zijn jaarverslagen geen melding maakt van economische activiteiten op de eilanden. Van een CBS-statisticus die op het eiland Sint Maarten werkzaam is, heb ik vernomen dat ik, elke keer dat ik over de economie van de Bovenwindse Eilanden lees, als vuistregel moest nemen om hier 96% van af te trekken en vervolgens de overblijvende 4% te beschouwen als representatief voor de economieën van Saba en Sint Eustatius (zie CBS, 2008). Gedeputeerde Chris Johnson bevestigde dat de kleinere Bovenwindse Eilanden economisch gezien lang nog niet in eigen behoeften kunnen voorzien.
- 5 In het in 2004 gehouden referendum heeft de bevolking van Sint Eustatius gestemd voor het behoud van de Nederlandse Antillen. In gesprekken die ik op 17 juni heb gevoerd met Raimie Richardson, de junior gedeputeerde voor Toerisme op Sint Eustatius, beklemtoonde hij dat rechtstreekse banden met Nederland voor de Statanen een goede tweede optie was. Zij zijn net als de Sabanen voorstander van BES. Dit is eveneens de mening van Julian Woodley, de Eustatiaanse gedeputeerde voor Constitutionele Zaken. Er is echter meer empirisch onderzoek nodig naar de manier waarop Statanen zich een concreet beeld vormen van het spook, en hoe hun godsdienst en de zwarte bewustzijnsbeweging hierdoor worden beïnvloed.

Bonaire

De schaamte om af te gaan tegenover andere Caribische volkeren, die trots zijn op zichzelf omdat zij de banden met het kolonialisme hebben verbroken en hebben gekozen voor politieke onafhankelijkheid, wordt verzacht door de Sabaanse politieke elite. Hetzelfde geldt voor de anti-Nederland-griep die momenteel heerst en die de bewoners op Bonaire – het derde BES-eiland – op een dwaalspoor zet. De politieke onrust op Bonaire is complex, maar een kort uitstapje hiernaartoe draagt bij aan het verklaren van de Sabaanse dynamiek.

Als men begint met te ontrafelen van wie wat deed, en wie wat zei tegen wie in het huidige Bonairiaanse politieke klimaat, zal men verdwalen in een labyrint van persoonlijke ego's die zijn aangetast en eergevoelens die zijn gekwetst. Dat is het werk van de roddeljournalistiek. Het is productiever om een sociologisch inzicht te krijgen in de kwesties. De huidige politieke onrust op Bonaire kan het best worden uitgelegd als een verkeerd voorbeeld van hoe populistische politici de kloof tussen het persoonlijke leven en het politieke leven kunnen verkleinen.

Huiselijk geweld is een wereldwijd probleem, dat over de gehele wereld wordt afgekeurd. Dit is ook het geval op de BES-eilanden. Toen Anthony Nicolaas, toenmalig lid van de regerende UBP (de Patriottische Unie van Bonaire), werd aangeklaagd omdat hij zijn vrouw lichamelijk had mishandeld, werd hem gevraagd zijn raadszetel op te geven. Hij weigerde en sloeg de handen ineen met de oppositie, die de huidige regering van Bonaire vormt (momenteel is de ADB, de Democratische Alliantie van Bonaire aan de macht). In een poging om het Bonairiaanse publiek te misleiden, heeft Nicolaas zichzelf getransformeerd in een 'Jean d'Arc' en verdedigt hij Bonaire tegen *Hulanda*. Zich voedend met de sentimenten van het gewone volk en de middenklassers, die terecht de paar rijken uit Nederland van diefstal betichten omdat zij gretig onroerende zaken opkopen en zich verder van niemand iets aantrekken, probeert Nicolaas de Bonairianen ervan te overtuigen dat de Nederlanders te vergelijken zijn met neokolonialisten. In zijn pogingen krijgt hij steun en hulp van vooraanstaande politici van de oppositiepartijen van het buureiland Curaçao, zoals Helmien Wiels, die anti-Nederlandse sentimenten omarmt. Bonairianen hebben misschien het gevoel dat Curaçaose politici op hen neerkijken, maar zij schenken

ook aandacht aan wat deze politici zeggen, want zij zijn de sterkste tegenkracht tegen *Hulanda* die zij kennen. Een andere factor is dat er door de jaren heen veel huwelijken zijn voltrokken tussen Bonairianen en Curaçaoënen, en veel Bonairianen leven op Curaçao en andersom.

Hoewel Curaçaoese politici zich bemoeien met zaken op Bonaire, doen zij dit niet ten aanzien van Saba en Sint Eustatius (te ver weg, te onbelangrijk, en de mensen van de Bovenwindse Eilanden spreken geen Papiamentu). De Grote Broeder voor de Bovenwindse Eilanden is Sint Maarten, en politici van Sint Maarten hebben geen belangstelling voor Sabaanse politici. Om van *Hulanda* een volledig negatieve kracht te maken zou het op gang moeten worden gebracht door interne politieke dynamiek, en dat is momenteel niet aan de orde.

Politieke gewiektheid en traditie

De politieke grootmachten op Saba, Chris Johnson en Akila Levenstone, zijn voorstander van BES en bewijzen slechts zo nu en dan lippendienst aan de antikoloniale retoriek. Johnson is gedeputeerde voor Constitutionele Zaken en leider van de Windward Islands People Movement (WIPM). Levenstone is de leider van de grootste oppositiepartij, de Saba Labour Party (SLP). In deze twee figuren komen politieke gewiektheid en traditie samen. Chris Johnson is de zoon van Will Johnson, terwijl Akila de neef is van zijn rivaal van oudsher, Ismael Levenstone. Deze twee politici kunnen elkaar niet luchten of zien, maar als het gaat om de BES-status, dan zijn zij het meestal eens met elkaar. Sabanen kunnen niet verantwoordelijk worden gehouden voor het aanvaarden van de nieuwe constitutionele veranderingen. Het zijn de Curaçaoese vertegenwoordigers in de Antilliaanse regering, en de politici op Sint Maarten, die het gezamenlijke verleden van koloniale onderwerping zijn vergeten. In een interview dat op 10 juni met Chris Johnson werd gehouden, herhaalde hij wat zijn vader altijd zei: Sabanen, net als de Statianen, gebruikten hun tijd en energie om ervoor te zorgen dat de Nederlandse Antillen een succes zouden worden. Het enige wat zij verwachtten, was respect en erkenning binnen het land van vijf eilanden; dat zij als economische en demografische dwergen toch nog volledig zouden worden erkend. Zij waren ook voorstander van algehele gelijkheid met het Nederlandse deel van het Koninkrijk,

voor zover het de sociale en economische voordelen betrof. De uitkomst van het referendum van 2004, waarin de Sabanen stemden voor een gemeentelijke status en de Statianen stemden voor het behoud van de Nederlandse Antillen, zou moeten worden uitgelegd als twee kanten van dezelfde munt. De Statiaanse stem stond voor interne erkenning binnen de eilandengroep van de Nederlandse Antillen, een erkenning van het gezamenlijke verleden van onderwerping en de noodzaak de emancipatie van de zwarte bevolking te bevorderen, terwijl de Sabaanse stem stond voor sociaaleconomische erkenning door de Nederlanders in Den Haag. Volgens Johnson ging het allemaal om erkenning. Kolonialisme eindigt pas echt op het moment dat erkenning plaatsvindt: erkenning van de aanhoudende sporen van de verschrikking uit het verleden en de mogelijkheid dat de toekomst niet per se een herhaling hiervan hoeft te zijn. Maar, hoe zit het met het spook? Hoe zit het met *Hulanda*, *De Nederlanders*?

De weg voorwaarts

Aangezien het heden altijd ontwricht is, kunnen wij ons nooit losmaken van spoken. Wij zullen onze verlangens, en ons inzicht in het verleden, altijd projecteren op een onvoorstelbare nieuwe toekomst. *La condition humaine* (het menselijk lot) is spookachtig. Aanvaarding van dit maatschappelijke feit wil echter niet zeggen dat wij bepaalde spoken niet kunnen verdrijven. Eigenlijk is het nastreven van een goed leven synoniem aan het verdrijven van de spoken die wederzijdse erkenning verhinderen. Dit is het geval met *Hulanda*. Misschien dat dit spook slechts zal worden verdreven door de Caribische Nederlanders en dat de Europese Nederlanders zich losmaken van de oude koloniale klassen. In concreto betekent dit dat Nederlandse ambtenaren, evenals politici, uit Den Haag de vaardigheid en een manier moeten ontwikkelen om Sabanen en andere bewoners van de BES-eilanden te zien als hun gelijken; niet als mensen die voorheen gekolonialiseerd werden en nu Nederlander zijn geworden, en dankbaar zouden moeten zijn voor Nederlandse financiële steun (en vooral sinds Antilliaanse jongeren oververtegenwoordigd zijn in het misdadaadcircuit in Nederland), maar als Nederlandse burgers die liberale waarden aanhangen en stimule-

ren deze in praktijk te brengen.⁶ Omgekeerd zullen de Sabanen de Nederlanders uit Nederland moeten gaan zien als hun medeburgers en niet als de voormalige kolonisten die het kolonialisme nog steeds aanhangen. Het verdrijven van *Hulanda* is een gezamenlijke inspanning. Dit is een moeilijke klus en vergt de bereidheid om te erkennen dat de toekomst ons niet in de schoot wordt geworpen. Wij zijn het die de toekomst samen moeten maken. Erkenning van dit onderlinge verband is erkennen dat aan beide zijden van de Atlantische Oceaan een nieuw Koninkrijk der Nederlanden kan worden opgebouwd, dat niet wordt achtervolgd door het koloniale verleden. Door de BES-status te aanvaarden gaan de Sabanen, ondanks hun angsten, misschien de geschiedenis in als pioniers van een tijdperk waarin de Caribische Nederlanders en Europese Nederlanders ontwaakten uit de nachtmerrieachtige aspecten van het koloniale avontuur. Het blijft echter speculeren over welke spoken zij zullen tegenkomen als zij beginnen aan deze odyssee, en in hoeverre zij toelaten dat de wederzijdse erkenning door deze spoken op een zijspoor wordt gezet. Het is niet nodig om aan het eind van dit essay een bijdrage te leveren aan een voortijdige bewustmaking van deze mogelijke spoken.

6 Zie de bijdrage van De Jong in dit themanummer, waarin hij ageert tegen de stigmatisering van de Nederlands-Antillianen in Nederland en hun behandeling als buitenstaanders ondanks hun Nederlandse nationaliteit. Zie Guadeloupe en De Rooij (2007) voor een algemeen betoog over de noodzaak Nederland opnieuw te bezien, anders dan het concept van ingewijden en buitenstaanders, de 'ware' en de genationaliseerde Nederlanders. Tegelijkertijd koppelen zij dit betoog aan de stelling dat alle partijen aan zichzelf moeten werken en liberale waarden moeten concretiseren om tot een nieuw concept van Nederland te kunnen komen.

Literatuur

**Centraal Bureau van de
Statistiek**

*Statistical Yearbook of the
Netherlands Antilles*
Willemstad, Curaçao,
Nederlandse Antillen, CBS, 2008

Derrida, J.

*Spectres of Marx: the state of
debt, the work of mourning, and
the New International Kamuf*
New York, Routledge, 1994

Guadeloupe, F., V. de Rooij

*Zo Zijn Onze manieren...
visies op multiculturaliteit in
Nederland*
Amsterdam, Rozenberg
Publishers, 2007

Hartog, J.

History of Saba
Saba, Nederlandse Antillen, Van
Guilder, 1975

Johnson, W.

*Saban Lore: tales from my
grandmother's pipe*
Saba, Nederlandse Antillen,
uitgegeven in eigen beheer, 1979

Jong, L. de, D. Kruijt (red.)

*Extended statehood in the
Caribbean. Paradoxes of quasi
colonialism, local autonomy
and extended statehood in the
USA, French, Dutch and British
Caribbean*
Amsterdam, Rozenberg
Publishers, 2005

Oostindie, G., I. Klinkers

*Decolonising the Caribbean:
Dutch policies in a comparative
perspective*
Amsterdam, Amsterdam
University Press, 2003